

POSTANOWIENIE

Dnia 3 sierpnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

w sprawie **R.P.**

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 3 sierpnia 2023 r.,
wniosku Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
zawartego w postanowieniu z dnia 29 czerwca 2023 r., sygn. akt II AKa 87/23,
o przekazanie sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu,
na podstawie art. 37 k.p.k. *a contrario*,

p o s t a n o w i ł
wniosku nie uwzględnić.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 29 czerwca 2023 r., sygn. akt II AKa 87/23, Sąd Apelacyjny w Warszawie wystąpił w trybie art. 37 k.p.k. do Sądu Najwyższego z wnioskiem o przekazanie innemu Sądowi równorzędnemu sprawy w postaci wniosku o wyłączenie sędziego Sądu Okręgowego w Lublinie, delegowanego do Sądu Apelacyjnego w Warszawie – A.G. od orzekania w sprawie II AKa 87/23.

W uzasadnieniu wniosku Sąd Apelacyjny podniósł, że toczy się postępowanie odwoławcze w sprawie R.P. W tej sprawie został wylosowany skład orzekający w osobach: SSA K.C. (sprawozdawca), SSA A.Z. i SSO A.G. del. do Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Przez członka składu orzekającego – SSA K.C. – został złożony wniosek o wyłączenie od rozpoznania sprawy apelacyjnej SSO del. A.G. We wniosku powołano się m.in. na uchwałę trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt BSA I-4110- 1/2020 (OSNK 2020, z. 2, poz. 7), a także stanowiska wyrażone przez Sąd Najwyższy, m.in. w sprawach

III KK 375/23, V KK 17/23 oraz uchwale z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22 (OSNK 2022, z. 6, poz. 22).

Uzasadnienie wniosku zostało podzielone na dwie części. W pierwszej z nich Sąd wnioskujący odniósł się do pojęcia „sprawy” w rozumieniu art. 37 k.p.k. W tym względzie powołał się przede wszystkim na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2023 r., I KZP 22/22, zgodnie z tezą której pojęcie "sprawy", o jakim mowa w art. 40 i art. 41 § 1 k.p.k., odnosi się zarówno do sprawy głównej, rozumianej jako orzekanie w głównym przedmiocie procesu, jak również postępowań incydentalnych, w tym takich, które mają miejsce w ramach sprawy głównej. Sąd Apelacyjny wskazał, że podobne stanowisko wynika także z postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2022 r., I KZP 7/22 (OSNK 2022, z. 11-12, poz. 41). Tym samym Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, że ze sprawą w postaci wniosku o wyłączenie sędziego można zwrócić się do Sądu Najwyższego w trybie art. 37 k.p.k.

W drugiej części Sąd Apelacyjny odniósł się do realizacji przesłanki w postaci dobra wymiaru sprawiedliwości. Podniósł, że w jego ocenie tę przesłankę należy rozumieć także jako prawo do sądu, aby sprawiedliwość w ogóle mogła być wymierzona, a sprawa rozpoznana przez niezawisły, bezstronny sąd ustanowiony ustawą. W tym kontekście Sąd wnioskujący powołał się na podział czynności sędziów II Wydziału Karnego Sądu Apelacyjnego w Warszawie, obowiązujący od dnia 16 czerwca 2023 r., a także wyciąg z protokołu nr 14/2023 z posiedzenia Kolegium Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 czerwca 2023 r., z którego wynika pozytywna opinia Kolegium o nowym brzmieniu dokumentu w postaci podziału czynności. Zgodnie z podziałem czynności obowiązującym od dnia 16 czerwca 2023 r., powierzono rozpoznawanie w ramach sekcji zażaleniowo-wnioskowej II Wydziału Karnego Sądu Apelacyjnego w Warszawie spraw AKo dotyczących wniosków o wyłączenie sędziego w podziałach czynności SSA P.S>, SSA A.N., SSO del. P.B., z jednoczesnym wyłączeniem od rozpoznawania przedmiotowych spraw pozostałych sędziów orzekających w II Wydziale Karnym Sądu Apelacyjnego w Warszawie. Jednocześnie Sąd wnioskujący zwrócił uwagę na fakt, że w II Wydziale Karnym Sądu Apelacyjnego w Warszawie nie prowadzono procedury dotyczącej specjalizacji sędziów funkcyjnych w sprawach dotyczących

wniosków o wyłączenie sędziego (§ 55 ust. 1 rozporządzenia z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych, t.j. Dz.U. 2022, poz. 2514 ze zm.). Tym samym Sąd Apelacyjny konkluduje, że obecnie w sprawach karnych w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie wszystkie wnioski o wyłączenie sędziego rozpoznawane są wyłącznie przez sędziów funkcyjnych.

Analizując wypracowane w orzecznictwie i doktrynie kryteria sądu wyjątkowego, o którym mowa w art. 175 ust. 2 Konstytucji RP, a także obowiązujący od 16 czerwca 2023 r. podział czynności sędziów, Sąd Apelacyjny staje na stanowisku, że w sprawach karnych w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie wnioski o wyłączenie sędziego rozpoznaje sąd wyjątkowy. Powołując się na art. 175 ust. 2 Konstytucji RP, zgodnie z którym sąd wyjątkowy może zostać ustanowiony wyłącznie w czasie wojny, Sąd wnioskujący stwierdza, że uprawniony jest wniosek, że w czasie pokoju taki organ nie jest sądem.

Ponadto, Sąd wnioskujący podnosi, że sprawy powinny być rozpoznawane przez niezależny sąd, obsadzony przez niezawisłego i bezstronnego sędziego, aby wykluczyć wszelką uzasadnioną wątpliwość co do niezależności tego organu od czynników zewnętrznych oraz co do neutralności względem ścierających się przed nim interesów. W tym zakresie Sąd Apelacyjny odwołał się do treści wniosku o wyłączenie sędziego i zawartych tam argumentów dotyczących braku niezależności i bezstronności SSO del. A.G. (z powołaniem się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2023 r., III KK 375/21). Sąd wnioskujący zwrócił uwagę, że w tej sprawie mogłaby zaistnieć sytuacja, w której wniosek o wyłączenie sędziego, oparty na argumentach dotyczących braku niezależności i bezstronności sędziego w związku z powiązaniami z władzą wykonawczą, rozpozna sąd wyjątkowy, w składzie którego również zasiadać będą sędziowie mający powiązania z Ministrem Sprawiedliwości, czyli przedstawicielem władzy wykonawczej.

Sąd Apelacyjny konkluduje, że w opisanych okolicznościach zasadne jest wystąpienie do Sądu Najwyższego w trybie art. 37 k.p.k. Jednocześnie Sąd ten podkreśla, że pomimo tego, iż stosowanie art. 37 k.p.k. wiązano dotychczas ze zmianą właściwości miejscowej sądu, to brzmienie tego przepisu nie wyklucza, że może dojść do przekazania sprawy innemu sądowi sądu równorzędnego w ramach tej samej jednostki organizacyjnej sądów powszechnych. W ocenie Sądu

Apelacyjnego istota tego przepisu sprowadza się do tego, żeby zagwarantować rozpoznanie sprawy przez inny sąd, funkcjonujący na równorzędnym poziomie w strukturze sądownictwa, a niekoniecznie sąd o innej właściwości miejscowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek nie zasługiwał na uwzględnienie, albowiem po jego wniesieniu do Sądu Najwyższego ustały wskazane w nim podstawy, sygnalizujące wadliwe ukształtowanie składu sądu mającego rozpoznawać wniosek o wyłączenie sędziego Sądu Okręgowego w Lublinie, delegowanego do Sądu Apelacyjnego w Warszawie – A.G. od orzekania w sprawie II AKa 87/23 zawisłej przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie.

Wniosek Sądu Apelacyjnego w Warszawie złożony w trybie art. 37 k.p.k. wskazywał na to, że w II Wydziale Karnym Sądu Apelacyjnego w Warszawie doszło do ukształtowania „sądu wyjątkowego”, do którego wyłącznej kompetencji miało należeć rozpoznawanie wniosków o wyłączenie sędziów, złożonych w sprawach karnych zawisłych przed tym Sądem. Wynikało to ze zmiany zakresu czynności sędziów II Wydziału Karnego Sądu Apelacyjnego w Warszawie, polegającej na powierzeniu w ramach sekcji zażaleniowo-wnioskowej tego Wydziału spraw AKo, obejmujących wnioski o wyłączenie sędziego, wskazanym sędziom tego Sądu: SSA P.S., SSA A.N. oraz SSO del. P.B. Według stanowiska Sądu Apelacyjnego wyrażonym w postanowieniu z dnia 29 czerwca 2023 r., powierzenie rozpoznawania wniosków o wyłączenie sędziego wyłącznie ww. sędziom stoi w sprzeczności z nakazem zapewnienia stronie realizacji prawa do bezstronnego i niezawisłego sądu, ustanowionego ustawą.

Jest rzeczą oczywistą, że bezstronność sądu jest wartością o szczególnej wadze dla państwa prawa. Jest bowiem fundamentem zaufania do sądów i sprawowanego przez nie wymiaru sprawiedliwości. Składanie wniosków o wyłączenie sędziego nie powinno służyć jako środek do nadużywania uprawnień procesowych i przedłużania postępowania. Niemniej jednak musi stanowić realny, a nie formalny instrument pozwalający na weryfikację standardu bezstronności sędziego. Te okoliczności miał na względzie Sąd Najwyższy stwierdzając w uchwale składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2023 r., sygn. akt

I KZP 22/22, że „pojęcie »sprawy«, o jakim mowa w art. 40 i art. 41 § 1 k.p.k., odnosi się zarówno do sprawy głównej, rozumianej jako orzekanie w głównym przedmiocie procesu, jak również postępowań incydentalnych, w tym takich, które mają miejsce w ramach sprawy głównej”. Bezstronny musi być bowiem nie tylko sędzia, który rozpozna sprawę w głównym nurcie procesu, ale także sędzia, który rozpozna sprawę incydentalną, ale wkraczającą w sferę ochrony wolności i praw jednostki, w tym przypadku wniosek o wyłączenie sędziego.

Dla rozpoznania wniosku o przekazanie sprawy w trybie art. 37 k.p.k. innemu sądowi równorzędnemu zasadnicze znaczenie ma jednak fakt, że już po wystąpieniu przez Sąd Apelacyjny z przedmiotowym wnioskiem nastąpiła kolejna zmiana zakresu czynności sędziów orzekających w II Wydziale Karnym tego Sądu. Jak wynika z pisma Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 21 lipca 2023 r. (k. 15 akt SN), z wyciągu z protokołu nr 16/2023 z posiedzenia Kolegium Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 18 lipca 2023 r. (k. 31 akt SN) oraz aktualnej „informacji o podziale czynności oraz sposobie uczestniczenia w przydziale spraw w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie” (k. 32-52 akt SN), ponownie powierzono rozpoznawanie spraw AKo, dotyczących wniosków o wyłączenie sędziego, wszystkim sędziom orzekającym w II Wydziale Karnym tego Sądu. W konsekwencji powyższego i w zgodzie z obowiązującymi obecnie regulacjami, sprawy o wyłączenie sędziego mają być przydzielane na zasadach ogólnych, nie zaś rozpoznawane - jak wskazano we wniosku – przez „sąd wyjątkowy”.

W tych okolicznościach uznanie trafności zarzutów wadliwego ukształtowania w wyniku zabiegów organizacyjnych sposobu wyznaczania sędziów do rozpoznania wniosków o wyłączenie sędziego w Wydziale II Sądu Apelacyjnego w Warszawie, wobec zmiany tego stanu i usunięcia zakwestionowanych w postanowieniu Sądu Apelacyjnego regulacji organizacyjnych, nie mogło doprowadzić do zastosowania instytucji z art. 37 k.p.k. Obecnie bowiem, ze względu na wspomniane zmiany organizacyjne, brak jest powodu by w trybie art. 37 k.p.k. odstąpić od konstytucyjnej zasady rozpoznania sprawy przez sąd pierwotnie właściwy i przekazać ją do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu.

(TM)

r.g.